

Školitelův posudek dis. práce Mgr. Kristýny Matysové: „Jít a psát. Způsob poznávání moderního světa v Čechách a ve Francii od začátku 19. století do roku 1940 / „Écrire le monde en marchant. Une approche de la modernité en Bohême et en France du début du XIXe siècle aux années 1940“.

Francouzsky napsaná dis. práce Mgr. Matysové zahrnuje jednak vlastní objemný text (491 s.), jednak přílohy (79 s.), obsahující ukázky z rozebíraných děl a dokumentů, dobové rytiny a výtvarná díla vztahující se k problematice. Už jen tyto přílohy svědčí o rozsáhlých rešerších a archivních bádáních, které autorka musela podniknout, aby dostála jak původnímu zadání práce, tak rozšiřujícím se otázkám a okruhům vynořujícím se v průběhu studia nebo v procesu psaní samotné práce. - Jako jeden ze školitelů kol. Matysové musím tedy hned na úvod zdůraznit, že si práci nikterak neusnadňovala, protože se důsledně a trpělivě přidržívala logiky a náročnosti problémů sledovaných v širokém časovém úseku. Vzniklo tak obsáhlé relevantní pole, na němž bylo lze sledovat a interpretovat jistou kontinuitu tematiky a neméně její nové aspekty jak v rámci literární i výtvarné tvorby, tak z obecnějšího pohledu kulturněhistorického. Zdůrazňuji, že práce kol. Matysové pojímá obsáhlý materiál z české a francouzské oblasti jako strukturovanou množinu problémů a otázek umožňující směřovat k přesvědčivým rozborům a srovnáním. Metodologickou osnovu práce tvoří tematologicko-typologická perspektiva a zřetelně komparativní přístup.

Závažnost nebo pertinence tematiky se do značné míry projeví, jestliže se zaměříme na její genealogii a kontinuitu. Proto se kol. Matysová v první části své práce obrátila i k tolik známým a sledovaným otázkám poutníka a poutnictví ve středověké, barokní a romantické literatuře, bez nichž by však pozdější proměny a významy tématu byly jen stěží postižitelné a tak zřetelné. Přitom autorka důvodně uplatnila např. i etymologické výklady českých pojmů.

Výsledkem těchto úvodních pasáží je sice známé rozlišení transcendentní a pozemské pouti, ale obohacené o další aspekty a detailnější pozorování (stranou pozornosti snad jen zůstala ve středověku povětšinou znepokojivá či negativní kategorie „cizince“, nepatřícího ani k „Civitas peregrina“, ani k jiným dobovým typům „lidí na cestách“). Genealogie tématu je však zejména nutným předtaktím k existenciálním rozměrům novodobých poutníků. Existenciální rysy charakterizují v první řadě romantického poutníka a jeho poutnictví, stejně jako mýtus Ahasvera, symbolické postavy procházející napříč celým 19. stoletím. Ostatně romantismus odkazuje existenciální otázky - jak koneckonců dokládá také přítomná dis. práce - pozdějším uměleckým směrům a myšlenkovým proudům.

Stěžejním a v různém slova smyslu fatálním prostorem pro typy novodobých poutníků a chodců je město. Je dokonce rozhodujícím prostorem bytí moderního jedince vůbec. Tím spíše pro individualitu, osobnost, jež právě tady může rozvíjet svůj talent, prosazovat své ambice, usilovat o sebezprosažení, o společenský úspěch. Proto je druhým hlavním tématem práce K. Matysové město, resp. jeho „nová mytologie“, do níž se promítají novodobé transformace poutníků v podobě chodců, tuláků, ale i městských hejsků, povalečů a zevlounů („flâneurs“). Zdá se však, a logická připomínka Máchovy Marinky by tomu napovídala, že romantismus nelze spínat jen s adorováním přírodního prostoru, ale i s exponováním města jako ústředního místa moderní existence. To dokládá nejen řada francouzských románů z období romantismu, ale mj. i příklad Gogolův (kromě W. Benjamina jako své hlavní reference k významům městského prostoru mohla autorka vzít v úvahu např. i sémiotiku města u J. Lotmana). Pokud jde o českou a francouzskou literaturu 19. století, resp. o reprezentace Prahy a Paříže, autorka neopomněla bez povšimnutí snad žádný výrazný typ nebo žádnou významnou figuru spjatou s „městskou krajinou“, jejíž zevrubné charakteristiky podává prizmatem literárních reprezentací, mezi nimiž vynikají Baudelairovy a Nervalovy obrazy. Tyto proslulé příklady práce

objevně rozšiřuje či kompletuje o analogické nebo originální typy z dobové české literatury (J. Vrchlický, J. Karásek ze Lvovic, K. Toman) nebo z městské „anekdotické“ kultury (tzv. „gigrlé“).

Jakkoli navazuje tematikou poutníka, chodce, procházek, toulek atp. na předchozí kapitoly, 2. část svým záběrem a šíří problematiky mnohde vykazuje rysy samostatného prohloubeného kompendia, a to zvláště tam, kde autorka analyzuje a definuje české literární a umělecké směry meziválečného období, resp. sleduje specifické momenty českého kulturního vývoje. Ani tady však neztrácí ze zřetele spojovací motivy a témata francouzské a české literatury. To vlastně již signalizuje úvodní rozbor Apollinairova Pražského chodce, jakoby symbolicky přeznamenávajícího mimořádný význam francouzské kultury pro české tvůrce v první polovině 20. století. K. Matysová na vybraných příkladech a právě prostřednictvím zvolených tematických konfigurací zkoumá analogie a paralely mezi francouzskými a českými surrealisty, soustřeďuje se na různé aspekty toulek v moderních velkoměstech a rovněž na ohlasy dávného spirituálního poutníka v městském prostoru, který se stává místem nových objevů, ale i úzkostných hledání. Pozoruhodné je v této souvislosti připomenutí Camusovy Prahy v porovnání s Hrabalem (Camusovy zasmušilé nebo apokalyptické vize Prahy by bylo možné spojit i s ponuře reduktivní vizí Čech ve hře „Le Malentendu“).

Za jednu z nejpodnětnějších i nejoriginálnějších částí disertace pokládám závěrečné pasáže, věnované zejména Skupině 42, výkladům poetiky jejich představitelů a také typologickým nebo motivickým analogiím mezi básníky této skupiny (I. Blatný) a např. minimalistickou poezií E. Guillevica. K. Matysová tu rozbořem jak výtvarného, tak básnického díla členů skupiny a vřazením tohoto díla do mezinárodního kontextu významně přispěla k celistvému pohledu na vyjádření moderní existence člověka a jeho osamělých dramát v prostoru města.

Domnívám se, že práce Mgr. Kristýny Matysové, jejíž podstatný přínos spočívá v uplatnění analytické typologie a srovnávací historické poetiky, nepochybně splňuje nároky kladené na práci disertační, a proto ji plně doporučuji k obhajobě.

V Praze 18. února 2011

prof. PhDr. Zdeněk Hrbata, CSc.,
ÚČL LV, oddělení komparatistiky,
FF UK